

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ В ТЕХНІЧНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

*Анісімова С.В., к.г.н., доц.,
Харківський національний автомобільно-дорожній університет,
Україна
svitlanaanisimova@meta.ua*

В умовах загострення екологічних проблем в Україні, особливо в результаті воєнних дій, стан екологічної освіти викликає серйозні побоювання. Представляється, що потрібна ефективна система безперервної освіти, починаючи від дітей дошкільного віку і закінчуючи освітою дорослих. Нині свій рівень екологічних знань після здобуття базової освіти і в період трудової діяльності підвищують систематично тільки фахівці в області охорони довкілля і педагоги сфери екологічної освіти. Для інших категорій випускників система підвищення кваліфікації носить яскраво виражений стихійний характер і здійснюється в основному за допомогою засобів масової інформації. Саме тому дуже важливо закласти фундамент екологічної освіти в процесі навчання.

Проблемою екологічного виховання та підвищення екологічної культури молоді займаються такі вчені, як Абалкіна І.Л., Моткін І.О., Курняк Л.Д. та ін. [1]. Вони вважають, що необхідність виховання екологічної культури в молоді пов'язана саме з реакцією на глобальну екологічну кризу. Негативні зміни в природному середовищі під тиском сукупної дії виробничих чинників, а в теперішній час в результаті військових дій, істотно прискорились.

На сьогодні в шкільній програмі в якості окремої дисципліни не передбачено викладання екології, тому взагалі не доводиться сподіватися на досягнення істотних успіхів в цьому напрямі. Очевидно, що акцент має бути перенесений на вищу освіту, в системі якої екологічні дисципліни все ж представлені. Особливо велике значення вони мають для підготовки фахівців – не екологів, відповідальних за ухвалення рішень – майбутніх менеджерів, економістів і інженерів.

Існуюча концепція екологічної освіти декларує, що метою екологічної освіти в технічному університеті є формування образу

інженера, який може враховувати проблеми охорони довкілля науковими і інженерними способами. Для досягнення мети потрібна інтеграція знань про довкілля і предмета професійної підготовки фахівців, що дозволяють передбачати екологічні колізії і вирішувати екологічні проблеми у рамках індивідуальної спеціалізації.

Курс екології не має бути інструкцією для майбутньої діяльності інженера, яка наносить мінімальну шкоду природі. Він повинен стати сумою головних знань в житті, які визначають діяльність інженера як людини нової, ноосферної культури. При вивченні екології у студента повинна виникнути переконаність в тому, що екологічні знання, екологічні імперативи визначають найважливішу лінію його життєвої і професійної діяльності [2].

На сучасному етапі діяльність екологічно освічених інженерів явно недостатня. Багато в чому це пов'язано з особливостями їх екологічної підготовки. Проблема полягає в тому, що більшість студентів не мають необхідних базових знань з екології. Екологічна освіта зводиться, як правило, до викладання єдиної дисципліни з різними назвами, невеликим обсягом годин і біологічним змістом незалежно від характеру ВНЗ.

Замість того щоб вивчати методи і засоби, що дозволяють проектувати, створювати і експлуатувати екологічні технології і матеріали, викладачі вимушені витратити час на вивчення основ екології, які повинні бути набуті ще в дитсадкові та шкільні роки. При цьому, біологічні аспекти екологічних дисциплін, як правило, вивчаються формально і тому не потрапляють в «скарбничку» знань фахівця.

На нашу думку, необхідно перебудувати зміст спеціальної екологічної підготовки інженерів. В ньому мають бути присутніми два самостійні блоки дисциплін : загально екологічні проблеми і проблеми ресурсозбереження.

Метою екологічної підготовки в технічному ВНЗ є формування у майбутніх інженерів єдиного системного екологічного підходу до рішення інженерно-технічних, соціально-економічних і інших завдань.

У технічних ВНЗ для майбутніх інженерів всіх спеціальностей необхідно викладати питання глобальної і системної екології на більш високому рівні із застосуванням методів системного аналізу,

математичного моделювання, теорії систем. Для підвищення рівня екологічної культури студентів усіх інженерно-технічних спеціальностей необхідно збільшити кількість курсів, що викладаються, з природничих дисциплін (біоекологія, раціональне природокористування та ін.). Для цього не можна обмежуватися однією теорією, тобто дисципліною «Екологія», в тому вигляді, в якому вона запропонована в державному освітньому стандарті для інженерних спеціальностей. Потрібне з'єднання цієї дисципліни з технічними, професійними предметами, тобто слід вводити спеціалізовану екологічну дисципліну. Її зміст має бути максимально спрямований на реальні виробничі, життєві ситуації.

При виконанні дипломних робіт студенти технічних і технологічних спеціальностей обов'язково повинні розробляти самостійний розділ – «Оцінка впливу і екологічна безпека виробничого процесу». Таким чином, підвищення ролі екологічної освіти дозволить в подальшій професійній діяльності заздалегідь, до офіційної розробки ОВД [2], моделювати наслідки інженерних і управлінських рішень.

Недооцінка значущості науково обґрунтованого екологічного виховання призводить до обмеження пізнавальної діяльності майбутнього учителя рамками теоретичної підготовки, що встановлює певні межі для духовно-морального розвитку.

Перелік посилань

1. Курняк Л.Д. Екологічна культура: поняття і реальність. Вища освіта України. 2019. №3. С. 32-37.

2. A. Sabah Abdul-Wahab, Y. Mahmood, Abdulhalem, M. Hutchinson. The need for inclusion of environmental education in undergraduate engineering curricula. International J. of Sustainability in Higher Education. 2020. Vol. 4, № 2. P. 126–137. URL: <https://www.emeraldinsight.com/doi/abs/10.1108/>

3. Про оцінку впливу на довкілля: Закон України від 23.05.2017 № 2059-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 29. Ст. 315.